

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

کتاب التجويد

TECVİD KİTABI

Nesre Hazırlayan
Z. AYDIN



الکتاب الحمودية

Düzenleyen: bilginDK
2018-08-02

HARFLERİN ÇIKIŞ YERLERİ VE OKUNUŞLARI

- Hemze :** ﺀ Boğazın sonunda göğüse bitişik olan yerden çıkar. İnce âşikâr ve şiddetli okunur.
- be** ب : İki dudak birbiri vurup kuvvetlice nefes vererek çıkarılır. İnce âşikâr ve şiddetli okunur.
- te** ﺕ : Dilin ucunu yukarı dişlerin ortasına vurmak suretiyle çıkarılır. İnce gizli ve şiddetli okunur.
- se** ﺱ : Dil ucunu, üst dişlerin uçlarından biraz dışarı çıkarmak suretiyle çıkarılır. İnce, gizli ve yumuşak okunur.
- cim** ﺝ : Dilin ortası üst damağa vurularak çıkarılır. İnce, gizli ve yumuşak okunur.
- hâ** ﺡ : Boğazın ortasından ve boğaz hafif sıkılarak çıkarılır. İnce, âşikâr ve şiddetli okunur.
- hı** ﺡ : Boğazın evvelinden, boğazı hırıltarak çıkarılır. Kalın, gizli ve yumuşak okunur.
- dâl** ﺩ : Dilin ucunu, üst ön dişlerin ortasına vurmak suretiyle çıkarılır. Âşikâr ve şiddetli okunur.

- zel ذ : Dilin ucu, üst dişlerin başlarından biraz dışarı çıkarılmak suretiyle çıkarılır. İnce, âşîkar ve yumuşak okunur.
- re ر : Dil ucunun biraz arkası üst ön dişlerin dibine vurularak çıkarılır. Kaidesine göre bazen ince bazen kalın ve âşîkar okunur.
- ze ز : Dil ucu, ön dişlerin uçlarına dokundurularak çıkarılır. İnce yumuşak ve âşîkar okunur.
- sin س : Dil ucu, iki alt ön dişlerin ortasından başlarına yakın yere vurulmak suretiyle çıkarılır. Gizli ve yumuşak okunur.
- şin ش : Dil ortasını üst damağa dayamak suretiyle çıkarılır. İnce, gizli ve yumuşak okunur.
- sâd ص : Dilin ucuyla ön dişlerin yarısından çıkarılır. Gizli, yumuşak ve kalın okunur.
- dâd ض : Dilin yan tarafını sağ veya soldaki üst yan dişlere vurarak çıkarılır. Kalın, yumuşak ve âşîkar okunur.
- tt ط : Dil ucu üst ön dişlerin etlerine yakın olan yere vurularak çıkarılır. Kalın, şiddetli ve âşîkar okunur.
- zı ظ : Dil ucunu üst ön dişlerin başlarından biraz dışarı çıkarmak suretiyle

çıkartılır. Yumuşak, kalın ve âşikâr okunur.

ayın ع : Boğazın ortasından, boğaz hafif sıkılarak çıkarılır. İnce. ve âşikâr okunur.

gaym غ : Boğazın evvelinden çıkarılır. Yumuşak, âşikâr ve kalın okunur.

fe ف : Ön dişlerin ucu ile alt dudağın içinden çıkarılır. Yumuşak ve gizli okunur.

kâf ق : Dilin sonu damağa vurularak çıkarılır. Şiddetli, âşikâr ve kalın okunur.

kef ك : Kâf'in çıkış yerlerinden az daha aşağıdan çıkarılır. İnce, gizli ve şiddetli okunur.

lâm ل : Dâd mahrecinden itibaren dilin uc tarafı damağa vurularak çıkarılır. Âşikâr ve ince okunur.

min م : Dudak içleri birbirine hafifçe vurularak çıkarılır. İnce ve âşikâr okunur.

nun ن : Dilin ucu ile üst dişlerin dibine yakın olan damaktan çıkarılır. İnce ve âşikâr okunur.

vâv و : Dudakların uçlarını birbirine dokundurmadan uzatarak çıkarılır. Yumuşak ve âşikâr okunur.

- he ه : Boğazın sonunda göğse bitişik olan yerden (Hemzeden evvel) çıkarılır. İnce, gizli ve yumuşak okunur.
- ye ي : Dilin ortası üst damağa vurularak çıkarılır. İnce, yumuşak ve âşikâr okunur.

/

SUALLİ - CEVAPLI, İZAHLI KARABAŞ TECVİDİ

Allah Tealâ'ya hamd: ve senâdan; Resûlüne, onun âl ve ashabına salatü selâmdan sonra söze başlarım :

Soru : Tecvid ne demektir?

Cevap : Tecvid, lügat olarak bir işi veya bir şeyi güzel yapmağa ve onu güzelleştirmeye denir. Istılâh mânası ise, Kur'ânın harflerine, incelik kalınlık sertlik, yumuşaklık gizlilik, âşıkarcılık gibi aslî ve ârızî bütün sıfatlarını vererek, onları kendilerine mahsus çıkış yerlerinden (mahreclerinden) çıkarmağa denir.

Soru : Medd ne demektir?

Cevap : Medd, harfi uzatmaktır.

Harf-i medd üçtür : Vâv (و) yâ (ی) elif (ا)

Soru : Vav ne zaman harf-i medd olur?

Cevap : Vav sâkin olup mâkabli mazmum (ötüre) olursa ol zaman harf-i medd olur.

Soru : Yâ ne zaman harf-i medd olur?

Cevap : Yâ sâkin, mâkabli meksur (esire) olduğu zaman harf-i medd olur.

Soru : Elif ne zaman harf-i medd olur?

Cevap : Elif dâima sâkin olup mâkabli meftul (üstün) olduğu zamanlarda harf-i medd olur.

Her üçünün'de misali (اُوْتِيْنَا)dır.

Soru : Sebeb-i medd kaçtır?

Cevab : Sebeb-i medd ikidir : Hemze (| = ه),

Sükûn. (ة).

Hemze, harekesi olan elife denir ki, bazı yerlerde (اِ) şeklinde bazı yerlerde de (ه) şeklinde yazılır.

Sükûn ise, harekesi olmayan harf demektir. Sâkin harfin üstünde yâ cezim (ة) veya şedde (ه) işareti bulunur.

B A B MEDD-İ TABİİ

Soru : Medd-i Tabîî ne zaman olur?

Medd (yani uzatma) harfleri denen vav, yâ, elif-ten biri bulunup da ondan sonra sebeb-i medd denen hemze veya sükûndan biri bulunmadığı zaman medd-i tabîî olur. Misali : (اَبَدًا), (تَوَابًا), (طَه); Elif lâm Râ (اَلرَّ)'nın râsı ve hâ mim (حَم)'in hâ'sı gibi.

Medd-i tabîînin mertebesi, bir elif miktarı uzatılmaktır. Bir elif miktarı uzatmanın mânası ise, bir parmak kaldıracak kadar zaman boyu uzatmak demektir.

B A B MEDD-İ MUTTASIL

Soru : Medd-i muttasıl ne zaman ve nasıl olur?

Cevap : Eğer harf-i medden sonra gelen sebeb-i medd hemze olur ve her ikisi de bir kelimede bulunursa, medd-i muttasıl olur. Misali, (اِذَا جَاءَ), (اُولَئِكَ), (جَوْ) , (سُوءَ) gibi.

Asgarî iki, azamî dört elif miktarı olmak üzere medd-i muttasılın uzatılması ittifakla vâcibtir. Çünkü bütün kurra (kıraat imamı) alâ merâtibihim bunu uzatmışlar, hiç biri kasr suretiyle yani kısa olarak okumamıştır.

Medd-i muttasılın uzatma derecesi, kıraat-ı Âsım, rivâyet-i Hafs üzere dört elif miktarıdır. Kıraat imamlarından bazıları iki, bazıları üç, bazıları dört bazıları da beş elif miktarı uzatmışlar, hiç biri iki elif miktarından aşağı düşmemiştir.

Soru : Kasr ne demektir?

Cevap : Kıraat ilminde (Kasr), bir elif miktarı uzatmağa denir. Medd ise bir elif miktarından fazla uzatmağa denir.

B A B MEDD-İ MUNFASIL

Soru : Medd-i munfasıl ne zaman vâki olur?

Cevap : Her ne zaman harf-i medden sonra gelen sebeb-i madd hemze olup başka başka kelimede vâki olursa medd-i munfasıl olur. Misâli : (يَا أَيُّهَا)

(تَوْبُوا إِلَى اللَّهِ) (إِنِّي أَخَافُ) gibi.

• Harf-i medd,

عِنْدَهُ الْبَاقُونَ ، (أَنْ مَالَهُ أَخْلَدَهُ)

cümlelerinde görüldüğü gibi bazan mukadder (gizli) vav olur. Bazan da

مِنْ عَلَيْهِ إِلَّا بِمَا شَاءَ ، وَمَا يَكْتُوبُ بِهِ إِلَّا

cümlelerinde vâki olduğu üzere mukadder yâ olur.

Çekilmesinde ittifak bulunmadığından ötürü medd-i munfasıl uzatarak okumak câiz olduğu gibi; eğer medd-i tabii gibi bir elif miktarı çekilerek okunsa bir şey lâzımı gelmez, halbuki medd-i muttasıl dört elif miktarı uzatmak vâcibdir. Medd-i munfasılın mertebesi (uzatma derecesi) Kıraat-ı Âsım, rivâyet-i Hafs üzere dört elif miktarıdır. Fakat bu, vâcib değil câizdir.

Soru : Medd-i muttasıl ile medd-i munfasıl nasıl ayırt ederiz?

Cevap : Genel olarak medd-i muttasılda uzatma elifi, hemze (ء) şeklinde yazılır. Medd-i munfasılda ise, elif (|) şeklinde yazılmıştır. Kur'an'da bu kâideye uymayan birkaç kelime vardır ki, onlar şunlardır :
السُّوَاىَ ، اَنْ تَبُوْا

ki uzatma medd-i muttasıl olduğu halde hemzeler uzun elifle yazılmıştır.

Buna mukabil

هَؤُلَاءِ ، قَالُوا إِذَا

leri medd-i munfasıl oldukları halde uzun elif yerine hemze ile yazılmıştır.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

B A B MEDD-İ LÂZİM

Soru : Medd-i lâzım ne demektir?

Cevap : Eğer harf-i medden sonra gelen sebeb-i medd, sükûn-i lâzım olursa buna medd-i lâzım denir.

Soru : Sükûn-ı lâzım neye derler?

Cevap : Vakfen ve vaslen yani hem durarken hem de geçerken sâbit olan sükûne derler.

Medd-i lâzım dört türlüdür :

Birincisi, (تَأْمُرُونِ) (الْحَاقَّةُ) (وَلَا الضَّالِّينَ)

misallerinde olduğu gibi lâzım gelen uzatmanın kelime-i müsakkalede vaki olmasıdır. Müsakkale müşdeddede mânasındadır. Arapçada bir cinsten iki harf bir kelimede bulunduğu zaman o harflerden biri diğerine idgam edilir.

İkincisi, (أَلَانَ) gibi medd-i lâzımın kelime-i muhaffefe olmasıdır. Burada kelimenin aslında muzâaflik yoktur, ancak iki heimze bir arada bulunmuştur. Onun için muhaffefe denilir.

Üçüncüsü, Medd-i lâzımın harf-i müsakkalda olmasıdır. Misâli, (أَلَمَ) Elif lââm mîm'in lââmı; (أَلَمَصَ), Elif lââm mîm sâd'ın lââmı; (طَسَمَ) tâ, sîn mîm'in sîn'i gibi.

Dördüncüsü, Medd-i lâzımın harf-i muhafaf olmasıdır. Misâli (أَلَمَ) elif, lââm, mîm'in mîm'i, (أَلَمَصَ), Elif lââm mîm sâd'ın mîm'i ve sâd'ı; (أَلَرَ)

Elif lâ'm râ'nın lâ'm'ı; (حَم) Hâ, mîm'in mîm'i gi-
bi.

Medd-i lâzımın uzatılarak okunması bil-ittifak vâcibdir. Uzatılma derecesi ise, bütün kurrâ katında dört elif miktarıdır.

B A B MEDD-İ ÂRIZ

Soru : Medd-i âriz ne zaman vâki olur?

Cevap : Harf-i Medden sonra sebep-i medd sü-
kûn-u âriz olduğu vakit medd-i âriz olur.

Soru : Sükûn-u âriz neye derler?

Cevap : Vakfen (durulunca) sâbit, vaslen (geçilin-
ce) sâkıt olan sükûna derler.

Misâl : (نَسْعَيْنُ) (يَوْمَ الدِّينِ) (يَعْلَمُونَ) gibi.

Medd-i ârizi uzatmak; hakkında ittifak olmadığı için câizdir. Bunun uzatma derecesine gelince; eğer sonu meftuh olursa üç vecih câizdir; tûl, tavassut kasr. Eğer meksur olursa dört vecih câizdir; tûl, tavassut kasr, bir de revm. Eğer mazmum olursa yedi vecih câizdir; tûl ile işmâm, tavassut ile işmâm, kasr ile işmâm bir de revm.

Soru : Revm neye derler?

Cevap : Gizli avaz ile harekeyi Taleb edmeğe der-
ler.

Arapçası şöyledir : الرَّوْمُ طَلَبُ الْحَرَكَةِ بِصَوْتٍ خَفِيٍّ

Soru : İşmâm neye derler?

Cevap : Sükûndan sonra dudakları yummağa
derler ki arapçası şöyledir : الْأَشْمَامُ انْضِمَامُ الشَّفَتَيْنِ
بَعْدَ السُّكُونِ

B A B MEDD-İ LİN

Soru : Medd-i lîn ne zaman vâki olur?

Cevap : Harf-i linden sonra sebab-i medd sükûn olursa medd-i lîn olur.

Soru : Harf-i lîn neye derler?

Cevap : Vav ve yâ sâkin olduklarında mâkâbil-leri meftuh olursa ona harfi lîn derler. Misâli

(وَلَا نَوْمٌ), (مَزْخُوفٍ), (عَلَيْهِ), (الصَّيْفِ) gibi.

Hakkında ittifak olmadığı için medd-i lînin uzatılarak okunması câizdir. Okurken uzatma derecesine gelince, eğer sebab-i medd (كَهَيْعَصَ) ve

(حَرَسَقَ) de vâki olan «ayn» lafzı gibi sükûn-u

lâzım olursa iki vecih câiz olur; tûl ve tavassut. Eğer sebab-i medd, sükûn-u âriz olursa o zaman medd-i âriz gibidir, üç veya dört veya yedi vecih câiz olur. Bunun için meddi âriz bahsine bak.

B A B TENVİN VE NÜN-U SÂKİN

Aslında nûn-u sâkin olan iki üstün, iki esire ve iki ötüreye «tenvin», cezimli nûna da «nûn-u sâkin» derler.

B A B İHFÂ

Soru : İhfâ ne demektir?

Cevap : Arapçası

حَالَةٌ بَيْنَ الْأَظْهَارِ وَالْأَدْعَامِ عَارِيَةٌ عَنِ الشَّهَادَةِ مَعَ بَقَاءِ الْعَتَّةِ

olan ihfâ, Gunnenin bekâsıyla beraber izhar ile id-

gam arasında teşdidten uzak bir hal ve keyfiyettir.

Soru : İhfâ harfleri kaç tanedir?

C : İhfâ harfleri onbeş tane olup şu aşağıdaki

Bevtle geçen kelimelerin ilk harfleridir :

صِفْ زَا شَا جَوْرَ شَخْصٍ قَدْ سَمَا كَرَمًا ضَعْ ظَالِمًا زِدْ تَقَادُمَ طَائِفًا فَرَى

Her ne zaman tenvin veya nûn-ü sâkin bu onbeş harften birine uğrarsa ihfâ yapılır. Misâli :

(عَنْ صَلَاتِهِمْ) (وَفَتْحٌ قَرِيبٌ) (عَنْ كَرِيمٍ) gibi.

B A B I Z H A R

Soru : İzhâr ne demektir?

C : Arapçası (هُوَ الْإِنْفِصَالُ بَعْدَ الْبَيْنِ الْمُتَقَرِّبِينَ) olan izhâr, iki harf arasında uzaklık bırakarak ayrılmasıdır.

Soru : İzhâr harfleri kaç tanedir?

Cevap : Bunlar altı tane olup şu isimlerin ilk harfleridir : (اللَّهُ حَيٌّ خَالِقٌ عَدْلٌ عَنِّي هَادِيًا)

Her ne zaman tenvin veya nûn-u sâkin bu harflerden birine uğrarsa izhâr olur. Misâli :

(مَنْ آمَنَ مِنْ خَوْفٍ عَفُورٌ حَلِيمٌ) gibi.

B A B I K L Â B

Soru : İklâb nedir? هُوَ قَلْبُ النُّونِ السَّائِكَةِ وَالسُّنُونِ مِيمًا

Cevap : Arapçası خَالِصًا وَخَفَاؤُهَا عِنْدَ الْبَاءِ بِغَفَّةٍ

olan iklâb, nûn-u sâkineyi veya temvini hâlis mîme çevirip bâ'nın yanında gunne ile gizlemektir.

Soru : Iklâb harfi hangisidir?

Cevap : Iklâb harfi, be (ب) harfidir.

Soru : Bâ ne zaman iklâb olur?

Cevap : Tenvin veya nûn-u sâkin bâ'ya uğrarsa iklâb olur. Misâli: (لَيْبِدَنَّ) (مِنْ بَعْدِ) (سَمِيعٌ بِصِيرٍ) gibi.

Soru : Gunne neye denir?

Cevap : Arapça olarak (هُوَ صَوْتُ يُخْرَجُ عَنِ الْحِشْمِ) şeklinde tarif edilen gunne, genizden gelen sese denir.

B A B İDGAM MAAL-GUNNE

S : İdgam maal-gunne kaç harftir?

Cevap : Bunlar dört harf olup (يَمْنُو) kelimesiyle anlatılan mîm (م) Nûn (ن) vav (و) yâ (ي) dir.

Her ne zaman tenvin veya nûn-u sâkin bu dört harften birine uğrarsa idgâm maal-gunne olur. Misâli: (وَمَنْ يَعْلُ) (فَضْلًا مِنَ اللَّهِ) (خَيْرًا يَرَهُ) gibi.

Amma nûn-u sâkin ile vav yahud yâ bir kelime-de vâki olurlarsa ol zaman izhâr olur. Misâli (مِثْوَانٌ) (قِثْوَانٌ) (بُنْيَانٌ) gibi. Çünkü gerek sâkin nûn ve gerekse vav ile yâ kelimenin asıl harflerindendir.

B A B İDGAM BİLÂ GUNNE

Soru : İdgam bilâ gunne kaç harftir?

Cevap : (لَرَه) lafzında geçen lââm (ل) ile rı (ر) olmak üzere iki harftir.

Tenvîn veya nûn-u sâkin bu harfden birine uğrasa idgam bilâ gunne olur. Misâli : (غَفُورٌ رَحِيمٌ).

(هُدًى لِّلْبَاقِينَ), (مِّنْ رَبِّهِمْ) gibi.

B A B İDGAM MISLEYN

Soru : İdgam misleyn ne demektir?

Cevap : Her hangi bir harf sâkin iken kendi misline uğrasa idgam misleyn olur. Misâli : (فَمَارَجَحْتَجَارَتَهُمْ)
(أَوْوُوا وَنَصَرُوا), (أَنْ أَضْرِبَ بَعْضَكَ) gibi.

Eğer nûn-u sâkin nûn'a uğrarsa hem idgam misleyn, hem de idgam maal-gunne olur. Misâli :

(وَمِنْ نُّعْمَةٍ), (مِنْ نَّارٍ) gibi.

Mîm-i sâkinin (sâkin mîmin) üç hâli vardır:

1 — Mîm-i sâkin mîm'e uğrarsa idgam misleyn maal-gunne olur. Misâli : (أَطْعَمَهُمْ مِنْ جُوعٍ), (عَلَّمَهُمْ مَّوَصَّدَةً) gibi.

2 — Mîm-i sâkin bâ'ya uğrarsa ihfâ olur. Misâli : (تَرْمِيهِمْ بِحِجَارَةٍ), (أَنْ رَبَّهُمْ بِهَمٍّ) gibi.

3 — Mîm-i sâkin, mîm ile bâ'nın dışında kalan harflere uğrarsa izhâr olur. Misâli : (هُمْ فِيهِ), (لَكُمْ دِينُكُمْ) gibi

İDGAM MÜTECÂNİSEYN

Mahrecleri bir olup sıfatları haşka olan harfler birbirine uğrarsa idgam mütecaniseyn olur. İdgam mütecaniseynin mahreçleri üç tanedir:

1 — Tı (ط), dâl (د), te (ت) mahreçleridir.

Misâli : (أَقَلَّتْ دَعْوَاهُ), (وَقَالَتْ طَائِفَةٌ), (لَنْ يَسْطُرَ) (مَا عِبْدُكُمْ) gibi.

2 — Zı (ظ), zel (ذ), se (ث) mahreçleridir. Misâli : (إِذْ ظَلَمُوا), (يَا هَيْتُ ذَلِكَ) gibi.

3 — Bâ (ب), Mîm (م) mahrecidir. Misâli : (يَا بَنِي آدَمَ كُنُوا) gibi.

B A B İDGAM MÜTEKARİBEYN

Her ne zaman mahrecinde veya sıfatında yakınlığı olan harfler birbirine uğrasa idgam mütekaribeyn olur. Bu şekilde yapılan idgamın harfleri iki mahreçte toplanır :

1 — Lâm (ل) ve râ (ر) mahrecidir. Misâli : (بَلَّ رَفَعَهُ اللَّهُ), (قُلْ رَبِّ) gibi.

2 — Kâf (ك) ve kef (ك) mahrecidir. Misâli : (أَلَمْ تَخْلُقْهُمْ) gibi.

B A B İDGAM ŞEMSIYYE

Soru : İdgam şemsiyye harfleri kaç tanedir?

Cevap : Bunlar ondört tane olup şu beyttteki kelimelerin ilk harfleridir:

تَبَّ ثُمَّ رَعِ ذُنْبًا رَمَى زِرَّ سُمْعَةَ هَ شِمُّ صَدْرُ ضَيْفٍ طَابَ ظَنُّ لَهُ نَعَمُ

Her ne zaman elif lâm (ا ل) (ki ona lâm-ı ta'rif de denir), bu ondört harften birine uğrarsa idgam şemsiyye olur.

Misâli : (وَالْبَتِّينِ), (وَالشَّمْسِ), (وَالنَّاسِ) gibi.

Eğer bu harfler nûn'a uğrarsa idgam şemsiyye maal-gunne olur. Nûnun gayrısına uğrarsa, idgam şemsiyye bilâ-gunne olur.

B A B İZHÂR KAMERİYYE

İzhâr kameriyye harfleri ondört olup .

(اَبْعَ جَحْلًا وَخَفَ عَقِيمَةً) cümlesindeki harflerdir. Lâm-ı ta'rif bu ondört harftten birine uğrarsa izhâr kameriyye olur. Misâli : (وَالْقَمَرِ), (وَالْبَقَرِ), (وَالْعَصْرِ) gibi.

B A B KALKALE

Soru : Kalkale harfleri kaç tanedir?

Cevap : Onlar beş tane olup (قُطِبَ جَدِ) terkinde geçen harflerdir.

S : Bunlar ne zaman kalkale olur?

C : Her ne zaman bu harflerden biri kelimenin ortasında veya sonunda sâkin olarak bulunursa o zaman kalkale olur. Misâli : (أَحَدٌ) , (يَدْخُلُونَ) , (بِالْحَقِّ) gibi.

Kalkala (قَلَمَةً) lûgatte hareket ve ıztırap demektir. Tecvid ilminde ise, kuvvetli bir uğultu işilecek şekilde harfin mahrecini çalkalamaktır.

B A B

HÜKMÜR-RÂ (RÂ'NIN HÜKMÜ)

1 — Râ meftuh veya mazmun olursa kalın okunur. Misâli : (نَضْرُ اللَّهُ) , (وَالرُّوحُ) , (الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ) gibi.

2 — Eğer râ meksur olursa ince okunur (بِالْبَيْرِ) gibi

3 — Râ sâkin olup mâkabli (evveli) meftuh veya mazmun olursa kalın okunur. Misâli : (وَأَنْحَسِرْ) , (بِالْبُذْرِ) , (مَرَسَكِرْ) gibi.

4 — Eğer râ sâkin, mâkabli meksur olursa ince okunur. Misâli : (وَأَصْطَبِرْ) , (وَأَسْتَغْفِرْهُ) gibi.

Bu dördüncü şekilde eğer râ'nın mâba'dinde (sonunda) hurûf-ı isti'lâdan biri bulunursa, o zaman

kalın okunur. Hurûf-u isti'la (حُضْرَ مَنْعُطٍ قَطْ) cümlesinde yer alan yedi harftir. Misâli : (مِرْصَادًا), (فِرْقَةٍ), (قِرْطَاسٍ) gibi. Eğer hurûf-u isti'la meksur olursa o zaman ince okunur, bu şekilde kalın okumak da câizdir. Misâli : (كُلْفِرَقٍ) gibi.

5 — Râ sâkin olup mâkablinin kesresi ârizi olursa o zaman râ kalın okunur. Misâli : (لَمِنْ أَرْضَتْنِي), (أَرْجَعِي) gibi.

6 — Eğer râ sâkin olup mâkabli de sâkin olursa bu durumda sâkinin itibar olunmaz, mâkabline itibar olunur. Eğer mâkabli meftuh veya mazmum ise kalın okunur. Misâli : (مِنْ كُلِّ أَمْرٍ), (بِالصَّبْرِ), (فِي الصَّدُورِ) gibi.

7 — Râ sâkin olup mâkabli harf-i lîn olur ise bu dahi ince okunur. Misâli : (مَسِيرٍ), (مَخِيرٍ) gibi.

B A B

LAFZATULLAH (ALLAH LAFZI)

Eğer lafzatüllahın mâkabli meftuh veya mazmum olursa kalın okunur. Misâli : (هُوَ اللَّهُ), (تَصَرُّ اللَّهُ) gibi.

Eğer meksur olursa ince okunur. Misâli : (لِلَّهِ), (بِاللَّهِ) gibi

B A B Z A M İ R

Her ne zaman zamirin mâkabli müteharrik (harekeli) olursa uzatılır. Misâli : (بَدَ), (اَتَتْ), (لَهَ) gibi. Lâkin (لَزِيْنَتْ), (مَا نَفَقَتْ) gibi-ler uzatılmaz, çünkü bu kelimelerin sonlarında vâki olan he'ler zamir olmayıp kelimenin aslındandır.

Eğer zamirin mâkabli sâkin olursa kasr olunur (kısa okunur). Misâli : (اِلَيْهِ), (عَلَيْهِ) gibi. Ancak Sûre-i Fûrkân'daki (فِيْهِ مِّمَّاتٌ) uzatılır.

B A B S E K T E

Sekte, Kur'an'ı azîmüssanda dört yerdedir:

- 1 Sûre-i Kehf'de (عَوَجَاتٍ مِّنَ),
- 2 Sûre-i Yâsîn'de (مِّنْ مَّرْقَدٍ نَّاهِنًا),
- 3 Sûre-i Kiyâme'de (وَقِيلَ مِّنْ رَّاقٍ),
- 4 Sûre-i Mutaffifin'de (كَذَّبَتْ ثَمُودُ بِطَغْوَاهَا).

Sekte'nin mânası; Nefes almadan sesi kesmek- tir.

Dikkat (كِتَابِيَّة), (وَاقْتَدِهِ), (لَمَيِّسَتَهُ), (سُلْطَانِيَّة), (مَالِيَّة), (حِسَابِيَّة), (وَمَا أَزِيدَ مَا هِيَ) gibi sekte hâ'sı ile kıraat olunan kelimelerin vasıl hallerinde (geçişlerinde) hâ'yı is-

bat eden okuyucular için bir hâ-i Sâkine ilhâk etmek lâzımdır. Hz. Âsım, vasıl hâlinde her yerde hâ'yı isbat etmiştir. Kıraat imamlarından bazıları (كِتَابِيَّة), (حَسَابِيَّة) lâfızlarının gayrısında isbat etmediler. Fakat vakıf halinde sekte hâ'larının isbatı mutefakun aleyhtir. (üzerinde kıraat imamlarının ittifak ettiği mesâıldendir).

HARFLERİN SIFATLARI (1)

Ma'lum ola ki, insanların çoğunun dişleri otuz iki olduğundan (Mahâric-i huruf hakkındaki) bu tasvir otuz iki diş üzerine tertip edilmiştir. Bu dişlerin onaltısı üst çenede, onaltısı alt çenededir. Üst çenede olan dişlerin öndekilerine (**تَنِيَّة**) seniyye derler. Cem'i (**سَنَائِيَا** senâyâ) gelir. Seniyye ta'bir olunan bu ön dişlerin ardında yer alan dişlere (**رَبَائِيَّة** = Rebâiyye) derler. Cem'i (**رَبَائِيَا** = Rebâiyyât) gelir. Bunların ardında vâki olan sivri dişlere « **نَاب** = nâb » derler. Cem'i « **أَنْيَاب** enyâb » gelir. Bunların ardında bulunan dişlerin hepsine (**دِرس** = dırs) derler. Cem'i (**أَدْرَاس** = edrâs) gelir. Dırs azı demektir. Azı dişler de kendi aralarında adlandırılır. Bunlardan köpek dişi denen enyâbtan sonra gelenlere (**دَاهِك** = dâhık) denir. Cem'i (**دَوَاهِك** = davahik) gelir. Dâhık, gülen demektir. Bunların ardında bulunan alt dişe (**طَاهِنْ** = tâhin) derler. Cem'i (**طَوَاهِنْ** = tavahin) gelir. Tâhin öğütücü demektir. Bu öğütücülerin ardında vâki olan dişlere (**نَاعِز** = nâcız) der-

(1) Bu kısım, Karabaş Tecvidinin kenarında yazılmış olan risâledir. Konusu harflerin sıfatlarıdır.

ler. Cem'i (نَوَاجِدْ = nevâciz) gelir. Alt çenedeki dişlerin isimleri ve tertibleri de böyledir.

Tecvit kitabının başında dişlerden söz edilmesi harflerin çıkarılmasında dişlerin önemini belirtmek içindir.



Ma'lum ola ki, mehâric-i hurûf yani harflerin mahreçleri (çıkış yer ve şekilleri) beş a'zaya münhasırdır.

Birincisi : Medd harfleri (hurûf-u Medd) için farz olunan boğaz ile ağız boşluğudur.

İkincisi : Boğazdır. Orijinaldeki şekilde görülen tertib üzere boğazda muhakkak üç mahreç vardır.

Üçüncüsü : Dildir. Dilde de şekildeki tertibe göre on mahreç vardır.

Dördüncüsü : Dudaktır. Şekildeki tertibe göre dudaklarda iki mahreç vardır.

Beşincisi : İhfâ nunu için farz olunan hayşum yani genizdir ki, burada ses daha ziyade burundan çıkar.

تَجْوِيدٌ = TEECVID NE DEMEKTİR?

Tecvidin lûgat mânası, bir şeyi güzel icra etmek ve hoşça yapmak demektir. İstilah (terim) mânası ise şöyledir:

Harflere her sıfattan hakkını ve müstehakkını vermek ve herbirini aslına döndürmektir. Harflerin hakından maksat, sıfat-ı lâzımedir. Yani her harf için mutlaka lâzım olan sıfattır. Müstehakkından murad, sıfatı ârizadır. Yani başka harflerle bir arada bulun-

ması sonucu kazandığı sıfattır. Aslına döndürmekten murad ise, mahreci yani her harfin kendi çıkış yeri ve şeklini bilmektir.

Soru : Harflerin mahreci kaç tanedir?

Cevap : On yedi tanedir.

Birinci Mahrec : Boğaz ile ağız içinde bulunan boşluktur. Bu mahreçten huruf-u medd çıkar.

İkincisi, boğaz dibinin göğüse muttasıl (bitişik) olan yeridir.

Bunun evvelinden hemze (ا) sonundan he (ه) çıkar.

Üçüncüsü, boğaz ortasıdır. Buranın evvelinden ayin (ع), sonundan hâ (ح) çıkar.

Dördüncüsü, boğazın ağıza yakın yeridir. Bunun evvelinden gayn (غ) sonundan hı (خ) çıkar.

Beşincisi, büyük dil dibinin üstü ile onun karşısı üst damaktır.

Buradan kâf (ق) çıkar.

Altıncısı, Kâf'ın mahrecinden biraz aşağısıdır. Buradan kef (ك) çıkar.

Yedincisi, büyük dilin üst kısmıyla beraber üst damaktır. Buradan sırasıyla cim (ج) şin (ش) yâ (ي) çıkar.

Sekizinci mahreç, yâ'nın mahrecinin hemen sonundan başlayarak dil yanıyla onun karşısı olan üst dişler arasındır ki, azı disin ardındaki dişe kadar gelir. İşte buradan dâd (ض) çıkar.

Dokuzuncusu, hem sağ hem de sol tarafıyla dâd mahrecinin nihayetinden başlayarak dilin ucunun üst damağın ön kısmına vurulmasıdır ki, bu mahreçten lâm (ل) çıkar.

Onbirinci mahreç, dilin uç kısmını üstteki ön dişlere yakın olan damağa doğru hareket ettirip oraya dokundurmadır ki, buradan râ (ر) çıkar.

Onikinci mahreç, dil ucuyla iki üst ön dişlerin yarısından yukarıdır. Diş etlerine yakın olan yerinden Tı (ط) çıkar. Biraz aşağısından dal (د) çıkar. Dişlerin yarısına yakın olan kısımdan te (ث) çıkar.

Onüçüncü mahreç, tertib üzere dilin ince ucuyla iki alt üst dişlerin nısf-ı a'lâsıdır. Dişlerin mısıflarına yakın olan yerinden sâd (ص) çıkar. Yukarısından sin (س) çıkar. Uç kısımlarından ise ze (ز) çıkar.

Öndördüncü mahreç, dil ucunun yukarı yüzüyle üst dişlerin başlarıdır. Dilin ucunun arkasından Zı (ظ) çıkar. Biraz arkasından zâl (ذ) çıkar. Onun biraz arkasından da se (ث) çıkar. Bu mah-

reçlerin hepsinde dilin ucu dişler arasından biraz dışarıya çıkarılır.

Onbeşinci mahreç, iki üst ön dişlerin başlarıyla alt dudagın içidir. Buradan fe (ف) çıkar.

Onaltıncı mahreç, iki dudak arasındır. Bu mahreçten tertip üzere dudakların içlerini birbirine kuvvetlice kapamakla be (ب) çıkar. Dudakların içlerinden uçlarına yakın olan yerlerini hafifce kapamak suretiyle mim (م) çıkar. Dudakların tam uçlarını kapatıp salmakla Vâv (و) çıkar.

Onyedinci mahreç, geniz kovuğudur. Buradan ihfa nunu ile gunne çıkar.

HARFLERİN SIFATLARI

Harflerin sıfatları iki kısımdır.

Birincisi, sıfât-ı lâzımedir. Bunlardan okuyucu için mühim ve meşhur olanları onbeş tanedir.

1 — Cehr (جَهْر) : Bu sıfat, harf hareke ile söylendiğinde mahrecte aralık kalmaksızın, nefesin hepsi veya çoğu tutularak sesin âşikar (açık) olmasıdır. Cehr ile okunan harfler, ظَلَّ قَوْلُهُ إِذَا عَزَّاجُنْدُ مُطِيعٌ ibaresinde geçen harflerdir.

2 — Hems (هَمْز) : Bu sıfat, harf hareke ile söylendiği zaman mahrecte aralık kalıp nefesin akmasına denir. Hems harfleri (هَمْزٌ شَخْصٌ سَكَّتَ) cümlesindeki harflerdir. Kitap Arsivi - <https://ranney.org>

3 — Şiddet (سِدَّةٌ): Vurgu, baskı, sertlik mânasına gelen şiddet sıfatı, harf sâkin olarak okunduğu zaman sesin kat'iyyen akmamasıdır. Şiddet harfleri (أَبْدَقَاتُ بَكَتُ) cümlesinde geçen harflerdir.

4 — Rehâvet (رَخَاوَةٌ): Gevşeklik mânasına gelen rehâvet sıfatı, harf sükün ile okunduğunda sesin kemaliyle akmasına denir. Rehâvet harfleri (خَسَّ حَيَّ شَمْرُ هَزَّ وَصَفَتْ يَا قَدْ) cümlesinde geçen harflerdir.

6 — Beyniyye (بَيْنِيَّةٌ): Ara, aralık mânasına gelen beyniyye sıfatı, sesin tamamıyla akıp akmaması arasında oluşudur. Beyniyye harfleri (لِزْ عَمَرَ) cümlesinde geçen harflerdir.

7 — İsti'lâ (اِسْتِغْلَاةٌ): Yükselmek mânasına gelen isti'lâ sıfatı, harfin okunuşunda dilin üst damağa kalkmasına denir. İsti'lâ harfleri (حَضَّ ضَعُطَ قِطْلُ) cümlesindeki harflerdir.

8 — İstifâl (اِسْتِفَالٌ): İsti'lânın zıddı olup aşağı düşmek mânasına da gelen istifâl sıfatı, harf söylenince dilin aşağı çene semtine düşüp üst damak tarafına yükselmesine denir. İstifâl harfleri (أَحْشُرُ حَدِيثَ عَمَلِكَ سَوْفَ يَجْزِيكَ) cümlesindeki harflerdir.

9 — İtbâk (اِطْبَاقٌ): Kapatmak mânasına

gelen itbak sıfatı; harf söylenince dilin üst damağa kapanmasına denir. Itbâk harfleri (ح , ض , ط , ظ) harfleridir.

10 — Infitâh (اِنْفِتَاحٌ): Infitâh sıfatı, harf söylendiği zaman dil ile üst çene birbirinden ayrılarak aralarından hava çıkmasıdır. Açılmak mânasına gelen infitâh harfleri
مَنْ أَخَذَ وَجَدَ سَعَةً فَرَكَكَ
حَوْلَهُ شَرِبْتُ غَيْثٍ
cümlesinde geçen harflerdir.

11 — İzlâk (اِزْلَاقٌ): Bu sıfat, harf söylenirken dilin süratle hareket, etmesidir. İzlâk harfleri
(فَرَمِنْ لِبِ) cümlesindeki harflerdir.

12 — İsmât (اِصْمَاتٌ): İsmât sıfatı ve harfleri, geçen altı harfin ve huruf-u meddin maadalarıdır. Zira huruf-u meddin başka türlü akunuşları mümkün olmayıp bilakis daima mâkabillerinin hareketiyle okunduklarından ismât veya izlâk ile muttasıf olmaızlar.

13 — Kalkala (قَلْقَلَةٌ): Sesi kalabalıklaştırmak mânasına gelen kalkala sıfatı, şiddetle cehr sıfatlarının birleşmesidir. Veya sesi mahreçte hareket ettirmektir. Kalkala sâkine mahsustur. Harfleri,

(قَطْبُ جَدِ) cümlesindeki harflerdir.

14 — Sâfir (صَفِيرٌ): Düdük öttürmek ısıklık çalmak mânasına gelen sâfir sıfatı, harf söylendikte

ıslığa benzer ses çıkarmasıdır. Bunlar (ص, س, ز) harfleridir.

15 — **Tekrir** (تَكْرِير): Tekrir sıfatı, re'ye mahsustur. Bunun mânası, re (ر) harfi söylen-
diğinde dilin sürçmesidir. Fakat re'yi telaffuz eden
kimse fazlaca dikkatli olup re'nin tekrarından sakın-
mak gerektir.

DİĞER SIFATLAR

1 — **Tefessî** (تَفَسِّي): Bu sıfat, harf söylen-
diği zaman, sesin ağız içine dağılıp zây-ı mu'ceme
mahrecine varınca, onu uzatmağa denir. Meşhur
olan kavle göre bu sıfat şîn'a (ش) mahsustur.

2 — **Istitâle** (اِسْتِطَالَة): İstitâle, sâd'ın sesinin
mahrecinin evvelinden âhirine varınca uzayıp çekil-
mesine derler.

3 — **Gunne** (غُنَّة): Gunne, sesin genizden
gelmesine derler. Sıfatı gunne, mim ile nun harfine
mahsustur.

SIFÂT-I ÂRIZALAR

Sifât-ı ârizalar onbir tanedir.

1 — **Tefhim** (تَفْهِيم): Tefhim, harfi kalın
okumağa derler. Tefhim harfleri onbirdir. İsti'lâ
harfleriyle kalın okumak şartlarını kendilerinde top-

layan lâm ve râ ile elif ve vâv-ı meddiyedir. Huruf-u isti'lâda tefhim vâcibdir.

2 --- **Terkik** (تَرْكِيْقْ) : Terkik, harfi ince oku-

mağa derler. Hurûf-u inhiîâzda ve Tefhim şartlarını hâiz olmayan râ, elif ve vâvın mâadasında terkik vâcibdir.

3 --- **İdgâm** (اِدْغَامْ) : İdgâm, bir birine denk

olan veya bir cinsten olan veya birbirlerine yakın olan harflerin ikisinden birini diğetine katmaktır. İdgâm edilen harf telaffuzda iki harf olarak söylendiğı halde yazıda tek olarak yazılır.

4 — **İhfâ** (اِخْفَاءْ) : İhfâ; harfi, idgâm ile izhâr arasında şeddesiz okumaktır.

5 — **İzhâr** (اِظْهَانْ) : İzhâr, sesin, iki harf arasından uzaklaşarak ayrılmasıdır.

6 — **Kalb** (قَلْبْ) : Kalb, nûn-u sâkineyi veya tenvini hâlis mîme ve bâ olduğı vakitte de onu gunne ile gizlemeğre derler.

7 — **Medd** (مَدْ) : Medd, uzatma vasıtası olan illet harflerinden biri ile sesi uzatmaktır.

8 — **Vakf** (وَاقِفْ) : Vakf, nefesle beraber sesi kesmektir.

9 — **Sekte** (سَكْتَهْ) : Sekte, nefes almadan sesi kesmektir.

10 — Sükûn (سُكُونٌ): Sükûn, harfin harekesi olmamaktır.

11 — Hareke (حَرَكَةٌ): Hareke, sükunun zıddıdır.

MİM'İN İHFASI

Mîm'in ihfâsı diye adlandırılan şekil şöyledir.

Mîm-i sâkin yâ'ya uğradıkta zâtını bilküllüyye gidermeksizin ve dudakları birbirine pek basmadan mâkablinde olan harfi işba-etmeyerek kendini umu-mî olarak gizlemektir. İklâb da böyledir. Amma ih-fâların ve teşdidlerin zamanı iki harften az, bir harften çok olmalıdır.

RÂ'NIN HÜKMÜ

Bir kelimedede kesre ile râ'nın arasına sâkin olan harf-i isti'lâ girerse; meselâ (مِنْ مَضْرُوعَيْنِ الْقَطْرِ) gi-bi revmsiz durulmasında tefhim câizdir. (Eskicizâde)

Lâm'ın hükmüne gelince, her ne zaman lafza-tüllah'ın mâkabli imâlesiz metfuh veya mazmun olursa lâm'ın tefhim vâcibdir. Eğer imâle ile meftuh olursa tefhim ve terkik câizdir. Eğer mâkabli meksur olursa terkik vâcibdir. (Eskicizâde)

ZAMİR

Zamirin mâba'di sâkin olursa, mâkabli ister mü-

teharike olsun (كُرْسِيَّهِ السَّمَوَاتِ) gibi, isterse sâkin olsun.

(وَبِمَا عَاهَدَ عَلَيْهِ اللَّهُ - فَأَرَاهُ الْآيَةَ)
gibi cumhuru kurrâ indinde medd olunmaz.

Keza zâmirin üzerine gerek mahzâ sükûn gerekse revm ile vakf olunduğunda her yerde sila terk olunur. (لَهُ), (مِنْهُ), (وَاجْتَبَيْهِ) gibi.

SEKTENİN ŞEKLİ

Malûm ola ki, (عَوَجًا) de tenvini elife kalb edip de sekteyi elif üzerine; (مِنْ مَرْقَدِنَا) de dahi elif üzerine; (مِنْ رَاقٍ) de nûn üzerine; (بَلْ رَانَ) de lâm üzerine etmelidir.

Şurası unutulmamalıdır ki, (لَمْ يَلَيْسَنَّ) Bakara sûresinde, (اِقْتَدِهْ) En'âm sûresinde, (مَاهِيَّة) Kâria sûresindedir, Diğerleri ise el-Hâkka sûresindedir. (السَّبِيلَ الرَّسُولَ الْفَنُونَا) Kehf sûresinde; (لَكِنَّا) Ahzâb sûresinde, (سَلَسِلَا) ve (قَوَارِيرَا) İnsan sûresindedir.

TENBİH

Hafs (حَفْصٌ) rivâyetinde hâletî vakıfta yedi kelimenin sonuna bir şeyden bedel olmayarak elif lâ-

hik olmuştur. Böylece elif üzerine vakf olunur (durulur), fakat vasılda (geçildiği takdirde) elifsiz okunur.

Bunlardan biri mütekellim vahde zamiri olan (اَنَا) dir. Diğeri (لَكِنَّا هُوَ اللَّهُ) dir. Üçüncüsü (الظُّنُونَا) dir. Dördüncüsü (الرَّسُولَا) dir. Beşincisi (السَّبِيلَا) dir. Altıncısı (سِلَاسِلَا) dir. Hafs'dan gelen bir rivayete göre, (سَلَسِلَا) şekli lâmi iskân ile vakıftır. Yedincisi (قَوَّارِيرَا) dir.

D İ K K A T ! .

Fussilet sûresindeki (ءَا عَجَمِي) lafzında rivayeti Hafs üzere kelimenin ikincisi, hemzesini teshil ile yani ikinci hemzeyi, hemze arasıyla harekesi cinsi olan elif arasında hâ şâibasi olmayarak kıraat etmek esastır. Hûd sûresindeki (مَجْرِيهَا)'yi, imâle-i kübrâ ile okumalıdır. Bu şekilde okunan (مَجْرِيهَا) de râ'nın önünde vâki olan elif imâle ile okunduğu takdirde râyı ince okumak lâzımdır.

SON